

- 2-ге вид., [перероб. і доп.] / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – К. : Вид-во «Знання», 2005. – 485 с.
6. Партин Г. О. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації / Г. О. Партин, О. А. Бурба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9 – С. 215–220.
7. Холт Р. Н. Основы финансового менеджмента : пер. с англ. / Р. Н. Холт. – М. : Изд-во «Дело», 1995. – 236 с.

I. Stadnyk

THE FINANCIAL RISKS OF ENTERPRISES AND WAYS OF THEIR NEUTRALIZING

The global financial crisis has increased the impact of financial risks on the activities and financial results of enterprises. This article analyzes the meaning, nature and types of financial risks. Also effective ways of neutralizing them are considered, including insurance in insurance organization and problems in Ukraine related to this method.

Keywords: financial activity, financial risks, financial risk management, diversification, hedging, insurance.

УДК 336.713

Тенетюк А. Б.

АНАЛІЗ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Протягом останніх років українська банківська система відкрилась для іноземного капіталу. У статті подано короткий історичний огляд припливу капіталу з-за кордону, окреслено переваги та недоліки цього процесу для національної економіки і запропоновано деякі рекомендації стосовно забезпечення стабільності банківського сектору України.

Ключові слова: глобалізація, банківська система, банки з іноземним капіталом, філії іноземних банків, материнський банк, поглинання та злиття, диверсифікація.

Вступ. У 1990-х роках відбулися суттєві зміни у сфері фінансових послуг. У цей період розпочалися глобалізаційні процеси на світових ринках, одним із проявів яких стало просування найбільших фінансових інститутів на ринки, раніше для них недоступні. В процесі глобалізації утворилися потужні фінансові групи, до складу яких, крім банків, входять страхові, інвестиційні, лізингові компанії тощо. Такі групи останні півтора десяти років активно впливають на діяльність банківських систем країн Центральної та Східної Європи. Цьому сприяє прискорення лібералізації доступу на фінансові ринки, що є обов'язковою умовою членства у багатьох міжнародних організаціях.

Останні дослідження та публікації. Проблемам присутності та функціонування банків з іноземним капіталом в українській економіці

присвячені праці В. Гейця, О. Сугоняко, А. Шаповалова, І. Д'яконової, Б. Степаненко, К. Раєвського, Л. Конопатської. Вони аналізують шляхи надходження іноземного капіталу в українську банківську систему, його вплив на українські банки та методи регулювання. Так, В. Геець визначає причини зацікавленості іноземних інвесторів в українському банківському секторі та досліджує еволюцію послуг, що надаються іноземними банками. У багатьох працях вітчизняних економістів значну увагу зосереджено на перевагах та недоліках функціонування іноземного капіталу, а, відтак, проблемі вигідності для національної економіки присутності іноземних банків.

Метою статті є аналіз надходжень іноземного капіталу у банківську систему України: історичний аспект, динаміка частки іноземних бан-

ків, наявність іноземного капіталу в розрізі конкретних банків; необхідність та шляхи регулювання капіталу іноземного походження.

Виклад основного матеріалу. Появі іноземних банків на українському ринку сприяло непередбачувано високі темпи зростання попиту на банківські послуги, низька конкуренція, слабкість національних банків, високі темпи інфляції, внаслідок чого останнім стало важко залучати дешеві ресурси.

Процес освоєння вітчизняного банківського сектору розпочався у 1995 р. із приходом банківської групи ING (Голландія). Звісно, іноземні банки обережно поводяться на відносно незнайомих ринках, тому їм був потрібен час для його досконалого вивчення й активізації діяльності [7, 3].

Оскільки для освоєння іноземними банками українського ринку знадобився певний час, то питання припливу іноземного капіталу в банківську систему стало актуальним для України лише у 2005–2006 р., коли великими вітчизняними банками зацікавились потужні західноєвропейські банківські групи [5, 24].

Банк, як і будь-яка фірма, шукає для себе вигіднішого регуляторного режиму (теорія впливу регуляторного режиму) та ринків із меншою конкуренцією, ніж у своїй країні (теорія ускладнення внутрішнього ринку). Таким чином, банки входять на ненасичені, менш розвинені та менш ефективні ринки для того, щоб реалізувати свої конкурентні переваги: якісніші послуги, більший розмір капіталу, досконаліше управління ризиками тощо [7, 4].

Так, основними мотивами входження іноземних банків на східно- та центральноєвропейські ринки, на думку В. Гейця, були ринкові (захоплення нових ринків й отримання більших прибутків) і регуляторні фактори. Мотиви входження іноземних банків на український ринок:

- діяльність іноземних банків в Україні спершу обмежувалась лише обслуговуванням клієнтів з материнської країни, зважаючи на платоспроможність, яка була значно вищою (навіть порівняно з великими вітчизняними компаніями);
- потім мотиваційним фактором стала можливість застосування стратегії «зняття вершків»: банківська система України ще не була достатньо розвиненою, тому іноземні банки, пропонуючи складніші та різноманітніші послуги, легко залучали найбільш платоспроможну частку клієнтів в Україні;
- крім того, контроль за діяльністю банків був не досить жорсткий, оскільки тоді Україна переживала трансформаційну кризу, яка зачіпала насамперед внутрішні банки, тому на них держава зосередила всю свою увагу значно більше;
- укрупнення для іноземних банків – це теж

один із мотиваційних аспектів для відкриття якнайбільшої кількості банків у якнайбільшій кількості країн для того, щоби набути статусу глобального банку і в процесах світової укрупненості та злиття втримати свою незалежність.

До банківського сектору України прийшли такі потужні гравці, як австрійський Raiffeisen (96 %), італійський Unicredit (100 %), французький BNP Paribas, шведський SEB, «Сітібанк» – США (100 %), угорський OTP (100 %), польський PKO, російський Сбербанк (100 %). Тому можна зробити висновок про достатній ступінь диверсифікованості банківського сектору України, що підтримує здорову конкуренцію серед фінустанов [7, 5].

Поява іноземних банків в умовах глобалізації та відкритості економіки, розширення діяльності іноземних фінансових інститутів на території України – логічний та об'єктивний процес. Проблема, пов'язана з іноземним капіталом, виникає не через його присутність у вітчизняній банківській системі, а через його частку в ній порівняно з часткою капіталу національних банків.

У 2005 р., коли приплив іноземного капіталу в українську банківську систему збільшився, частку іноземного капіталу в статутному фонді мали 19 банків. На той час в Україні діяло 160 зареєстрованих банків, тобто близько 11,9 % банків діяли за участю іноземного капіталу. З кожним наступним роком кількість банків з іноземним капіталом зростала, їх частка у загальній кількості діючих банків також збільшилась. Так, у січні 2009 року частку іноземного капіталу в статутному фонді мали 53 банки. Якщо взяти до уваги, що у січні 2009 р. в Україні функціонувало 184 зареєстрованих банки, то можна стверджувати, що близько 28,8 % з них мають іноземний капітал у статутному фонді. У листопаді 2010 р. частка банків з іноземним капіталом зросла до 30,1 %, кількість таких банків становила 53 зі 176. Тобто відбулось скорочення кількості діючих банків за рахунок зменшення частки вітчизняних.

За даними Національного банку України, сьогодні ліцензію на здійснення банківських операцій мають 176 банків, у тому числі 53 з іноземним капіталом, з них 20 банків (11,4 % від загальної кількості) – зі 100 % іноземним капіталом. За даними НБУ про основні показники діяльності банків в Україні бачимо, що порівняно з початком 2010 р. частка банків з іноземним капіталом зросла на 2,1 %, тобто іноземний капітал дедалі швидшими темпами впливається у банківську систему нашої держави.

Таким чином, частка іноземного капіталу в українському банківському секторі постійно зростає. Але сьогодні немає жодних правових норм, що регулювали б пропорційне співвідно-

шення національного та іноземного капіталу у фінансовій системі України. Саме тому питання визначення оптимальної частки присутності іноземного капіталу в банківському секторі України набуває все більшої актуальності.

Наразі іноземний капітал в Україні представлений 23 країнами. Нині Росія володіє 21 % банківських активів, на другому місці Австрія – 16 %, далі Італія – 14 %, Франція – 13 %, Угорщина – 7 %, Швеція – 6 %, Німеччина – 5 %, що свідчить про особливу зацікавленість в контролі над українським банківським бізнесом іноземних держав. Що ж до наймасштабніших операцій іноземних банків і українських, то можна відзначити: придбання шведським Swedbank «ТАС Комерцбанку», німецьким «Комерцбанком» українського банку «Форум», консолідацію австрійського банку «Райффайзен» та українського «Аваль» в єдиний орган банківської системи «Райффайзен банк Аваль». Найбільша частка іноземних активів контролюється інвесторами з Росії та Австрії [8].

Стосовно статистики присутності іноземного капіталу, то потрібно відмітити, що вона не зовсім точно відображає дійсність. Це пов'язане з тим, що банки з капіталом з Кіпру та Росії – це, насправді, доволі часто український капітал. Оскільки Кіпр – це офшорна зона, то власники зареєстрованих там банків – це здебільшого українські підприємці, які лише шукають податкових вигод в офшорній зоні. Щодо Росії, то часто українці реєструють там юридичну особу, вивозять український капітал, який у статистиці потім відображається як іноземний, коли відкриваються філії цього «російського» банку. Тому складно оцінити реальну частку іноземного капіталу саме через те, що багато компаній в інших країнах засновано за рахунок українського капіталу, який шукає певних вигод за кордоном.

Зважаючи на тенденції збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України, на ризики, які несе із собою цей капітал, та вигоди, пов'язані з його функціонуванням, важливою є роль держави у регулюванні частки іноземного капіталу. Отже, для забезпечення стабільності банківської системи пропонуємо:

- розробити регулятивні документи щодо процедури допуску іноземного банківського ка-

піталу шляхом створення філій і контролю за їхньою діяльністю, прийняти Закон України «Про діяльність іноземних банків»;

- здійснювати нагляд за діяльністю банків з іноземним капіталом на консолідованій основі, з врахуванням макро- та мікроекономічних показників країни-резидента банку;

- постійно відстежувати ступінь концентрації капіталу банків у розрізі країни його походження. Це дасть змогу нівелювати вплив негативних зовнішніх факторів, що можуть виникати у фінансових системах тих чи інших країн, на банківський сектор України;

- переглянути мінімальний розмір регулятивного капіталу для банків з частковою та повною участю іноземного капіталу в бік його збільшення;

- розробити чіткий механізм відбору потенційних претендентів на купівлю значної частки вітчизняного банку чи заснування банку з іноземним капіталом;

- застосовувати протекціоністські заходи, а саме – встановити максимальну частку іноземного капіталу відносно національного.

Висновок. Ефективність функціонування банків з іноземним капіталом порівняно з українськими банками є вищою, а тому можна говорити про те, що присутність чужоземного капіталу позитивно впливає на якість банківських послуг в Україні.

Протягом 2005–2010 рр. частка іноземного капіталу у фінансовому секторі значно збільшилася, а збереження динаміки зростання і після кризи свідчить про значний інтерес іноземних інвесторів до українського банківського сектору. Саме тому необхідно відслідковувати та контролювати обсяги іноземного капіталу, порівняно з часткою національних банків.

Отже, процеси глобалізації зачіпають економіку України, зокрема фінансово-банківську сферу. Це означає, що більшість позитивних і негативних явищ зовнішнього світу буде «імпортуватись» до нашої держави з відповідними наслідками. Тому економічна політика держави повинна бути адекватною для того, щоб максимально отримати вигоди і мінімізувати втрати від участі у цьому світовому процесі.

1. Барановський О. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусі / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2007. – № 9. – С. 13–21.
2. Гесьць В. Іноземний капітал у банківській системі України // Дзеркало тижня. – 2006. – № 26.
3. Д'яконова І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків / І. П. Д'яконова // Вісник НБУ. – 2008. – № 2. – С. 26–31.
4. Конопатська Л. Деякі питання регулювання банківської діяльності в період світової економічної кризи / Л. Конопатська, К. Раєвський // Вісник НБУ. – 2010. – № 2. – С. 23–25.
5. Рісін В. Вплив іноземних банків на функціонування банківської системи Польщі / В. Рісін, В. Бабенко, З. Лапішко // Вісник НБУ. – 2007. – № 3 – С. 24–27.
6. Степаненко Б. Інтернаціоналізація банківського сектору

- України : ціна й методи злиття та поглинань / Б. Степаненко // Економіст. – 2010. – № 1. – С. 12–15.
7. Шаповалов А. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України / А. Шаповалов // Вісник НБУ. – 2008. – № 4. – С. 2–7.
8. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/77812.doc.htm. – Назва з екрана.

A. Tenetuk

ANALYSIS OF FOREIGN CAPITAL PARTICIPATION IN THE UKRAINIAN BANKING SYSTEM

During the last years Ukrainian bank system has been opening to the foreign capital. This article briefly looks at the historical participation of foreign capital in national bank system, puts forward advantages and disadvantages of this process and offers some recommendations in order to sustain the stable bank sector of Ukraine.

Keywords: globalization, bank system, banks with the foreign capital, subsidiary of foreign bank, parent bank, mergers and acquisitions, diversification.

УДК 330.88

Шелухін Д. С.

ЧИМ АУКЦІОНИ КРАЩІ ЗА КРЕДИТИ МФВ?

В останні роки сучасна світова економічна спільнота дедалі більше звертає увагу на розвиток нового напрямку економічної науки – теорії аукціонів. У цій статті описуються загальні наукові здобутки у сфері теорії аукціонів, аналізується світовий досвід застосування розроблених моделей та висновків, зокрема в галузі державного управління та регулювання.

Ключові слова: теорія аукціонів, приватизація, Україна, теорія ігор.

Вступ. Одним із напрямів економічної науки, що нині бурхливо розвивається є теорія аукціонів. Це можна пояснити тим, що завдяки цій теорії з'явилася величезна кількість важливих висновків та порад як у теоретичному розумінні, так і в повсякденній практичній діяльності на всіх рівнях взаємодії економічних агентів.

Тому, **мета** цієї статті – дослідити загальні наукові здобутки у сфері теорії аукціонів, вивчити світовий досвід застосування її моделей та висновків, зокрема в галузі державного управління і регулювання. Все це буде зроблено в контексті актуальності застосування *теоретично обґрунтованих аукціонів* (як протиставлення тим аукціонам, що проводяться українськими державними структурами, зокрема методам, за якими проводить приватизацію держпідприємств та активів Фонд державного майна) в українських економічних і політичних реаліях.

Основна частина. У становленні економічної науки теорія аукціонів поступово починає відігравати дедалі важливішу роль. Але зосередження уваги на аукціонах не обмежується лише сферою абстрактних теоретичних розробок та моделей. Сьогодні аукціони все частіше використовуються під час повсякденного процесу економічної взаємодії всіх суб'єктів економіки – від державного сектору та комерційних організацій до звичайних людей і домогосподарств. Таку поширеність аукціонів на теоретичному, емпіричному та практичному рівні може пояснити кількома причинами.

По-перше, аукціони надзвичайно важливі на практиці, адже саме через них проводяться різноманітні економічні трансакції. У світовій практиці уряди країн використовують аукціони для ефективного продажу державних цінних паперів, іноземної валюти, ліцензії на видобуток